

การพัฒนาหลักสูตรการทำหุ่นกระบอก ตามแนวทางทัศนศิลป์

The Development Curriculum Making Puppets Based on the Guidelines, Visual Arts

วรรณัน ปรีเปรม¹
Voranan Preeprem

บทคัดย่อ

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตรการทำหุ่นกระบอก ตามแนวทางทัศนศิลป์ โดยทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ) จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและต้องการให้ใช้หลักสูตร ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ วิสัยทัศน์ คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้โครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียนแนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแผนจัดการเรียนรู้จำนวน 8 แผน ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ ก่อนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนมีความสามารถในการทำหุ่นกระบอก มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตร; การทำหุ่นกระบอก

Abstract

The purposes for this research was to development curriculum / making puppets based on the guidelines to ninth grade students at Municipality School 1(Yiamketsuwan) samutprakan province

The research results were as follow. Students and person and people who involved in the curriculum development would like to have curriculum / making puppets based on the visual arts guidelines. The developed curriculum consisted of origin and the important of vision, course description, learning outcome, learning content, learning time on task, instructional guideline and eight lesson plans which included the contents The results of curriculum evaluation indicated that students' pretest - posttest achievement scores were statistically significant different at the .05 level, the developed curriculum could enable the student to making puppets based on the guidelines, visual arts. Their scores indicated a superb level of competency.

Keyword: curriculum; making puppets

¹ครูอำนวยการ คศ. 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ) เทศบาลนคร สมุทรปราการ

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปีพุทธศักราช 2559 มาตรา 6 (ร่าง) กล่าวถึง การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ ต้องมีการ พัฒนาการศึกษามีคุณภาพมีมาตรฐานทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทัน เหตุการณ์ ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2559 : 2) แต่ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันการนำภูมิ ปัญญาไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษายังไม่สามารถทำให้เกิดผลในทาง ปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีเชื่อมั่นในภูมิปัญญาไทย ผู้ทรงภูมิปัญญาไทย ขาดการยอมรับและการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในระบบโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน ยังไม่นำเอาประเด็นของท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนเท่าที่ควร แม้ว่าหลักสูตรจะเปิด กว้างให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตร แต่ครูและผู้บริหารบางส่วนยังไม่เข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรและ แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนี้สถานศึกษายังไม่มีการจัดองค์กรที่รับผิดชอบเรื่องภูมิปัญญาไทย โดยตรงเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบการศึกษาในสถาบันการศึกษา ปิยวรรณ ปรสันติสุข (2555 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักด้านวัฒนธรรมมีภารกิจในการ ส่งเสริม บำรุงรักษาวัฒนธรรมไทย จึงกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เรื่อง “การส่งเสริมอัตลักษณ์และ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการนำทุนทางวัฒนธรรมไปพัฒนา” ด้วยเหตุนี้ จึงได้จัดเก็บองค์ความรู้ ด้านศิลปะพื้นบ้าน จากศิลปินแห่งชาติและศิลปินพื้นบ้าน เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปจัดการเรียนการ สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพุทธศักราช 2550 ได้จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสามารถนำไปจัดการ เรียนรู้โดยสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มอื่นๆรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ตามบริบท ของสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่อง หุ่นไทย (หุ่นกระบอก) หัวโขน ขับซอ หนังตะลุง และดนตรีพื้นบ้านอีสานโปงลาง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสาระการ เรียนรู้ท้องถิ่นดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสุนทรียภาพทางศิลปะได้ เป็นอย่างดี สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2550 : คำนำ)

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของโรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยม เกษสุวรรณ) ซึ่งผู้วิจัยรับผิดชอบทำการสอนอยู่ พบว่าเป็นหลักสูตรที่ล้าหลังไม่เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันบริบทของโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมรอบโรงเรียนเป็นไปตามบริบทของสังคมเมือง ไม่มีแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติรอบข้างโรงเรียน ที่สามารถนำมาสร้างงานศิลปะท้องถิ่นได้ สาเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็วนี้เกิดจากการมีรถไฟฟ้าตัดผ่านหน้าโรงเรียนพอดี ทำให้บริเวณรอบข้างโรงเรียนมีราคาที่ดินสูงขึ้น และเกษตรกรที่ปลูกพืชท้องถิ่น จึงสู้กับกระแสทุนนิยมไม่ได้ ทรัพยากรที่เคยมีก็หายากขึ้น ผู้เรียนเกิดความ เบื่อหน่ายกับหลักสูตรที่เรียนซ้ำๆ ไม่มีวัสดุในท้องถิ่นให้ใช้ ทำให้ผลการเรียนของผู้เรียนตกต่ำลงอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสมควรแก่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนขึ้นใหม่จึงได้ทำแบบสำรวจความคิดเห็นกับนักเรียนและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน พบว่าทุกคนในท้องถิ่นมีความต้องการหลักสูตรท้องถิ่น

ถิ่นใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จากนั้นผู้วิจัยได้สืบค้นและพบหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเรื่องหุ่นไทย (หุ่นกระบอก) ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นว่าคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจและตรงกับบริบทของคนในท้องถิ่น

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาตินำมาเปรียบเทียบกับหลักสูตรในรายวิชาทัศนศิลป์พบว่ามีความสอดคล้องกับการทำหุ่นกระบอกเป็นการรวมงานทัศนศิลป์ ทั้งงานด้านจิตรกรรม และประติมากรรมเข้าด้วยกันอันเป็นการผสมผสานของงานศิลปะอีกทั้งรวมงานช่างสิบหมู่เข้าด้วยอีกประการหนึ่งผู้วิจัยจึงนำหลักสูตรดังกล่าวมาศึกษาและพัฒนาเป็นหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยม เกษสุวรรณ) เพื่อสร้างจิตสำนึกรักชาติและเห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ประจำชาติ ส่งผลให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการอนุรักษ์สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการทำหุ่นกระบอก ตามแนวทางทัศนศิลป์
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรการทำหุ่นกระบอก ตามแนวทางทัศนศิลป์
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 131 เกี่ยวกับผลการเรียนรู้การทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรความสามารถของนักเรียนในการทำตามแนวทางทัศนศิลป์และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. สมมติฐานของการวิจัย

ผลการเรียนรู้เรื่องการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ผู้ศึกษาค้นคว้าได้กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 150 คน คือนักเรียนห้องชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 3/6, 3/7,3/8, 3/9 ซึ่งอยู่ในแผนการเรียนทั่วไปสามารถลงทะเบียนในรายวิชาเพิ่มเติมภูมิปัญญาไทยได้

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/9 โรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ) ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 32 คน ซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าได้จากการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์

3.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

- ผลการเรียนรู้เรื่องการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์
- ความสามารถในการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์
- ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

4. ระยะเวลาในการทดลอง ใช้หลักสูตร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ใช้เวลาสอน 2 ชั่วโมง จำนวน 10 สัปดาห์ รวมระยะเวลา 20 ชั่วโมง

5. เนื้อหา หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 มาตรฐานที่ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล กำหนดสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมา และวิวัฒนาการของหุ่นกระบอก ส่วนประกอบของหุ่นกระบอก การหาความรู้เรื่องหุ่นกระบอกจากการทำโครงการ การสร้างงานประติมากรรมจากหุ่นกระบอก การแต่งองค์ทรงเครื่องหุ่นกระบอก การทำฉากละครหุ่นกระบอก การเล่นกับหุ่นกระบอก และการแสดงหุ่นกระบอก โดยกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรเป็น 2 ส่วน คือภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติได้แก่

5.1 ภาคทฤษฎีซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์จากคณะอาจารย์สาขาศิลปะประจำชาติ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และการศึกษาจากเอกสารประกอบหลักสูตรศิลปะ การแสดงพื้นบ้านหุ่นไทย (หุ่นกระบอก) กระบวนการวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) ประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอก 2) ส่วนประกอบของหุ่นกระบอก 3) การเรียนรู้หุ่นกระบอกจากโครงการ

5.2 ภาคปฏิบัติ การฝึกทำหุ่นกระบอก ได้แก่ 1) ประติมากรรมหุ่นกระบอก 2) แต่งองค์ทรงเครื่องหุ่นกระบอก 3) จิตรกรรมฉากละครหุ่นกระบอก 4) เล่นกับหุ่นกระบอก 5) ละครหุ่นกระบอก

5. วิธีดำเนินการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของผู้วิจัยและนักการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ผู้ศึกษาค้นคว้าได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาหลักสูตร มาเป็นกรอบแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นโดย 1) วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2555 และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาความ

ต้องการของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และรูปแบบหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ 3) ศึกษาความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง 4) ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการทำหุ่นกระบอก รูปแบบการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญ

2. พัฒนาหลักสูตร โดยนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งประกอบด้วย 1) ความสำคัญของหลักสูตร 2) วิสัยทัศน์ 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) สาระการเรียนรู้ 5) คำอธิบายรายวิชา 6) โครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียน 7) แนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรู้ และ 8) แผนจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ การประเมินหลักสูตรโดยให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยครู ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา

3. ทดลองใช้หลักสูตรโดยนำหลักสูตรที่พัฒนาไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ)

4. ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร โดยประเมินผลนักเรียนด้าน ผลการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์และประเมินเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียน

6. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการตามขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าที่ได้นำเสนอ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า 1) โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปี พ.ศ. 2559 ฉบับปรับปรุง 2560 ควบคู่กับหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ทำการสอนในรายวิชาภูมิปัญญาไทยรหัส ศ 20203 2) ผลการศึกษาความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีความชอบหุ่นกระบอก คิดเป็นร้อยละ 87.50 3) ผลการศึกษาความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่ามีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรการเรียนรู้ศิลปะมีความสำคัญและจำเป็นให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยน 4) ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มได้แก่ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กรรมการสถานศึกษา พบว่ามีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะโดย

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลการพัฒนาหลักสูตรโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การประเมินหลักสูตรฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหุ่นกระบอก 3) การปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่างเมื่อนำมาพิจารณาความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรฉบับร่าง ความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางดำเนินการตามหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับเวลาในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้กับเวลาในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้นำเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่าง ผลการประเมินหลักสูตรฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 0.83

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรฉบับร่างตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ แล้วจึงดำเนินการทดลองตามแผนจัดการเรียนรู้พบว่า เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนนดังต่อไปนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 นิทานหุ่นกระบอก เป็นการเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของหุ่นกระบอกคะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ส่วนประกอบของหุ่นกระบอกเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 โครงงานหุ่นกระบอกเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ประติมากรรมหุ่นกระบอก เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนนเป็นร้อยละ 82.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 แต่งองค์ทรงเครื่อง เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.0 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ฉากละครหุ่นกระบอก เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.0 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เล่นกับหุ่นเมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 79.7 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 ละครหุ่นกระบอก เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.0 ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหุ่นกระบอกมีความเหมาะสมและค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.83 ผู้วิจัยได้บันทึกภาพและเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลย้อนกลับและนำข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาตนเองในกิจกรรมต่อไป ให้กับผู้เรียนประเมินผลโดยให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามและครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้ปกครอง ได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร พบว่าทั้งหมดให้ความสนใจ เมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยม เกษสุวรรณ) โดยผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญ ร่วมประเมินหลักสูตรมี 2 ระยะ 1) การประเมินระหว่างใช้หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์โดยการเก็บคะแนนระหว่างเรียนจากการทำแบบฝึกกิจกรรมทำแผนจัดการเรียนรู้ และภาคปฏิบัติการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ วิเคราะห์คะแนน หาค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยร้อยละ (%) แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ) ระยะที่ 2) ประเมินหลังการใช้หลักสูตรโดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินโดยประเมิน 3 ด้าน คือ 1. ด้านผลการเรียนรู้ 2. ด้านความสามารถในการทำงานและ 3. ด้านความคิดเห็นของนักเรียนในการประเมินครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในประเด็นความรู้ความเข้าใจการนำไปใช้, ความสามารถในการปฏิบัติงาน, ความตั้งใจในการทำงาน

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า 1. ด้านผลการเรียนรู้ของนักเรียนเรื่องการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์ ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร 2. ด้านความสามารถในการทำงานโดยมีคะแนนผลการเรียนรู้พบว่าประเด็นทั้ง 3 อยู่ในเกณฑ์ดี

7. การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้า มีประเด็นที่นำมาเพื่อใช้ในการอภิปรายดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า บริบทของโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการทำรถไฟฟ้าวิ่งผ่านหน้าโรงเรียนทำให้ที่ดินบริเวณรอบข้างโรงเรียนถูกจัดสรรเป็นแหล่งการค้า และที่อยู่อาศัย ทำให้ขาดแคลนวัสดุในท้องถิ่นสร้างความลำบากให้กับผู้เรียน ผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนสาระเพิ่มเติม จากรายวิชาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศ 20205 โดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้ทำการพัฒนาขึ้นใหม่เป็นรายวิชาภูมิปัญญาไทย ศ 20205 เพื่อบรรจุหลักสูตรที่มีองค์ความรู้ที่กว้างขึ้น เป็นภูมิปัญญาของชาติทำการสอนหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทาง 2) ผลการศึกษาความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากบริบทของโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายต่อการจัดหาวัสดุการเรียนรู้อันทำให้ผลการเรียนตกต่ำ ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้อันที่ผู้เรียนสามารถนำวัสดุที่มีรอบตัวมาประยุกต์ทำงานได้จึงไปค้นคว้าศึกษา จนได้พบหลักสูตรภูมิปัญญาไทยของกระทรวงวัฒนธรรม มีเอกสารประกอบหลักสูตรเรื่องเกี่ยวกับศิลปะไทยที่น่าสนใจหลายเรื่อง เช่น การทำหัวโขน การทำหุ่นกระบอก การทำหนังตะลุง ผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นว่า การทำหุ่นกระบอกมีความน่าสนใจเพราะมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ จึงทำการศึกษาค้นคว้าความต้องการของผู้เรียนโดยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม 3) ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล พบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เห็นด้วยเพราะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มที่สามารถสอดแทรกความรู้ทางด้านภูมิปัญญาไทยเข้าไปได้ ดังนั้นองค์ประกอบของหลักสูตรนอกเหนือจากความรู้และทักษะการทำงานแล้ว ควรสอดแทรกเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมให้กับผู้เรียน เช่น หลักการทำงานร่วมกัน คุณลักษณะของคนทำงานศิลปะที่ดี ความภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติ ด้านเนื้อหา ควรให้ผู้เรียนได้รู้ขั้นตอนการทำงาน ความเป็นมา ลักษณะและประเภทของหุ่น ทั้งหมดก่อนจึงจะทำงาน ผู้เรียนจะได้เห็นภาพรวมในการทำงานและสามารถทำงานได้อย่างไม่สะดุด 4) ผลการศึกษาวិเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีความคิดเห็นเหมือนกัน คือเห็นสมควรให้ทำการพัฒนาหลักสูตร โดยให้ประสานงานกับผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแนะนำการจัดทำการทำแผนจัดการเรียนรู้ทั้งนี้ในที่ประชุมมีข้อเสนอให้จัดทำแผนที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการทำงานที่ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หลังจากจบการเรียนรู้อันแล้วนักเรียนควรมีความสามารถในการอธิบาย ประวัติ ส่วนประกอบ และโครงงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความกล้าในการพูดต่อหน้าที่ชุมชน ส่วนของการทำหุ่นกระบอกผู้วิจัยได้แบ่งการทำงานของนักเรียนเป็นการทำหัวและมือหุ่นกระบอก เป็นรูปแบบการสร้างงานประติมากรรม การแต่งกายหุ่นกระบอก เป็นการบูรณาการทำงานประดิษฐ์ทั้งงานเย็บงานปัก งานกดพิมพ์ลายไทย งานประกอบเข้ารูป จนเป็นหุ่นกระบอก และการทำฉากละครหุ่นกระบอกที่ต้องใช้รูปแบบการทำงานจิตรกรรมภาพประกอบบนผืนผ้าขนาดใหญ่ ดังนั้นผู้เรียนจะต้องทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อให้ทันเวลา และการฝึกเล่นเจตคติหุ่นกระบอกการแสดงหุ่นกระบอกให้เป็นไปตามบริบทของผู้เรียน ทำการแสดงที่เป็นแบบพื้นบ้านเพื่อให้ทันยุคทันสมัยและผู้ชมจะได้เข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งไม่ยากเกินความสามารถของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการวัดผลในที่ประชุมแนะนำให้การประเมินแบบทดสอบหลังเรียน ครอบคลุมการทำกิจกรรมในขณะที่เรียน และคุณลักษณะในการทำงานของนักเรียน ตลอดจนนำความพึงพอใจของนักเรียน และการใช้สื่อที่นำเสนอใจมีภาพและตัวอย่างประกอบการเรียนรู้ เข้ามาเป็นองค์ประกอบ ในการจัดทำหลักสูตรฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรทาบ (Taba 1962:10) โอลิวา (Oliva.P.E 1992) เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวีส์เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวีส์ (Saylor J.G, Alexander. W.M. and Lewis Arthur J 1981: 24) ต่างได้ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรพบว่าหลักสูตรที่ดีส่วนใหญ่ ต้องผ่านการวิเคราะห์ความต้องการ และหลักสูตรต้องถูกออกแบบโดยครูผู้สอนไม่ใช่คนอื่น ทาบ (Taba 1962:10) จากการศึกษาประมวลข้อมูลต่างๆจนได้หลักสูตรการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์อันประกอบด้วย 1) ที่มาและความสำคัญ 2) วิสัยทัศน์ 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) สาระการเรียนรู้ 5) คำอธิบายรายวิชา 6) โครงสร้างหลักสูตร/เวลาเรียน 7) แนวทางการดำเนินการจัดการเรียนรู้ และ 8) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะหลักสูตรสถานศึกษา เอกสารประกอบหลักสูตรศิลปะการแสดงพื้นบ้านหุ่นไทย (หุ่นกระบอก) ที่คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดทำ อีกทั้งยังได้รับคำปรึกษาและคำแนะนำแนวทางการจัดทำหลักสูตรการทำหุ่นกระบอกจาก อาจารย์ผู้มีประสบการณ์ การสอนการทำหุ่นกระบอกจากอาจารย์คณะศิลปะประจำชาติวิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ได้รับข้อมูลเชิงลึกโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แนวทางการจัดทำหลักสูตรที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมตามแผนจัดการเรียนรู้ได้ ทำให้ค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ด้านหุ่นกระบอกมีความเหมาะสมสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 ผลการใช้หลักสูตรโดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนถึงจุดประสงค์ ของการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ แล้วจึงดำเนินการทดลองตามแผนจัดการเรียนรู้พบว่า เมื่อนักเรียนทำกิจกรรม ตามแผนจัดการเรียนรู้ได้คะแนนเฉลี่ยในทุกแผนจัดการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี คิดเป็นร้อยละ 82.53 ทั้งนี้ เนื่องจากนักเรียนสามารถศึกษาจากวีดิทัศน์ที่ครูเผยแพร่ทางสังคมออนไลน์ Face book page หลักสูตรการ เรียนรู้เรื่องหุ่นกระบอก ได้ตลอดเวลาที่นักเรียนต้องการ อีกทั้งสามารถเข้ามาในกล่องข้อความทั้งส่วนตัวและ ข้อความในเพจ เพื่อถามข้อสงสัยในขณะที่ทำงานได้ตลอดเวลา โดยเมื่อครูเห็นข้อความก็สามารถเข้าไปตอบ คำถามได้ทุกเมื่อไม่ต้องรอให้ถึงเวลาเรียน ทำให้มีการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้ตลอดเวลา ส่งผลให้ เมื่อมีการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรจึงทำให้ทุกฝ่ายเห็นด้วยและให้ความสนใจ

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินการเรียนรู้เรื่องการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์

การประเมินแบ่งเป็น 2 ระยะ 1) คือระหว่างใช้หลักสูตรโดยผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ ในภาคทฤษฎี ประเมินผลจากการให้นักเรียนศึกษาความรู้จากใบความรู้และวีดิทัศน์ประกอบการสอนจากนั้นให้นักเรียน ออกมานำเสนอความรู้ที่ตนเองได้ศึกษามา ครูผู้สอนใช้การสัมภาษณ์ควบคู่ ผู้เรียนนำเสนอความรู้ตามความ เข้าใจของตนเองโดยมีครูผู้สอนช่วยเสริมในข้อที่นักเรียนไม่ได้พูดถึง ส่วนการจัดกิจกรรมในด้านภาคปฏิบัติ

นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงอีกทั้งประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ด้วยตนเอง การปฏิบัติงานเป็นระบบกลุ่ม แต่การวัดผลเป็นรายบุคคล วัดตามสภาพจริง โดยครูผู้สอนทำการสังเกต วิเคราะห์ คะแนน และค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบกับเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนเทศบาล 1 (เยี่ยมเกษสุวรรณ) ระยะเวลาที่ 2) คือ ผลการประเมินหลังใช้หลักสูตรโดยประเมินนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ผลการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรเป็นผลมาจากการที่นักเรียนได้ปฏิบัติจริงทั้งภาคทฤษฎีที่นักเรียนได้ออกมานำเสนอทำให้เกิดความรู้ความจำที่คงทนและภาคปฏิบัติที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เข้าใจหลักการการทำงานซึ่งเป็นไปตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้านที่ 2 ความสามารถในการทำงาน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผลจากการสังเกตผู้เรียนต้องมีความสามารถในการทำหุ่นกระบอกตามแนวทางทัศนศิลป์โดยการทำงานเป็นกลุ่มตามความต้องการของผู้เรียนแต่การประเมินผลเป็นรายบุคคลโดยใช้วิธีสังเกตการทำงานในแต่ละด้านดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจในการนำไปใช้สังเกตในระหว่างปฏิบัติงานว่ามี การนำความรู้จากที่ได้ศึกษามาใช้ระหว่างปฏิบัติงานเช่นขั้นตอนการทำงานหากศึกษาส่วนประกอบของหุ่นแล้ว จะเข้าใจในเรื่องขั้นตอนการทำงานได้ดี และทำให้ได้ผลงานสำเร็จ 2) ความสามารถในการปฏิบัติงาน สังเกตในระหว่างปฏิบัติงานว่ามีการทำงานทุกคน ช่วยเหลือกันในกลุ่ม มีการแก้ปัญหาพร้อมกันความแตกต่างในการทำงานของแต่ละบุคคล ภาวะผู้นำและผู้ตามในกลุ่ม 3) ความตั้งใจในการปฏิบัติงานสังเกตในระหว่างปฏิบัติงานว่ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน ช่วยเหลืองานในทุกขั้นตอนส่งผลให้ผลงานออกมาเสร็จตามเวลาที่กำหนดผลการสังเกตและประเมินความสามารถของผู้เรียนพบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเยี่ยมในประเด็นที่นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการนำไปใช้เนื่องจากนักเรียนสามารถศึกษาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากใบความรู้ในเวลาเรียน ด้วยการเข้าไปดูวิดีโอวีดิทัศน์สื่อการสอนสังคมออนไลน์ Face book page หลักสูตรการเรียนรู้เรื่องหุ่นกระบอก ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรและสามารถนำมาใช้ได้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงานและทำให้นักเรียนเกิดความตั้งใจในการทำงาน

ส่วนประเด็นความสามารถในการทำงานนักเรียนยังขาดทักษะการทำงานเพราะการทำงานศิลปะไทยจำเป็นต้องใช้การฝึกฝนใช้เวลาและความตั้งใจหลายปีจึงจะได้ผลงานที่สวยงามวิจิตรดังนั้นผลงานของนักเรียนจึงยังไม่สวยงามวิจิตรแต่ก็นับว่ามีความครบถ้วนตามกระบวนการทำงานหากทำการฝึกฝนต่อจะทำให้ผลงานสวยงามยิ่งขึ้นได้ ด้านที่ 3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรโดยมีผลการประเมินหลังใช้หลักสูตรปรากฏว่านักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด จนสามารถนำออกแสดงในงานลอยกระทงประจำปีของจังหวัดสมุทรปราการ สร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ประเด็นความสามารถในการปฏิบัติงานต่ำกว่าด้านอื่นๆ ดังนั้นครูผู้สอนควรส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนปฏิบัติงานให้เกิดทักษะทางด้านทัศนศิลป์มากขึ้น โดยเพิ่มเวลาเรียนให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ผลงานอย่างอิสระ

ภาพที่ 1 การแสดงหุ่นกระบอกของนักเรียนในงานลอยกระทงประจำปีของจังหวัดสมุทรปราการ

8.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาหลักสูตรอื่นๆ ที่เป็นภูมิปัญญาไทยเช่นศิลปะการทำหัวโขน การทำบุษบก เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาค้นคว้าที่อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

9. บรรณานุกรม

- ปิยวรรณ ปรสันตสุข. (2555). การนำภูมิปัญญาไทยกลับสู่การศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. 28 กุมภาพันธ์ 2555, ออนไลน์, <http://www.myfirstbrain.com>. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2558
- ร่างพระราชบัญญัติการศึกษา. (2559). พระราชบัญญัติการศึกษา. 18 มีนาคม 2559. ออนไลน์, <http://www.thailibrary.in.th/wp-content> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2559
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2550) เอกสารประกอบหลักสูตรศิลปปะการะแสดงพื้นบ้าน. หุ่นไทย (หุ่นกระบอก) กระทรวงวัฒนธรรม. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ
- Oliva.P.E (1992). Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. ออนไลน์, <http://thanatcha06550036.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2559

- Saylor, John G. and Alexander William M., Planning Curriculum for schools, (1974). New York: Harcourt, 10 เมษายน 2557. ออนไลน์, <https://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558
- Taba Hilda. curriculum Development. (1962). Theory and Practice. New York: Harcourt Braca and World. ออนไลน์, <http://thanatcha06550036.blogspot.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2558